

LBRIS

We know
books

Laurențiu Niculescu

Iemigrant

E I K O N

București, 2024

Dacă aş fi unul dintre acei autori care se respectă aş zice că pe la mijlocul vieţii mă găseam într-o pădure tare întunecoasă şi pierdusem drumul.

Alegoria cu pădurea are părţile ei potrivite şi mai puţin potrivite. Ca parte nepotrivită, nu eram chiar la mijlocul vieţii, căci omul trăia mai mult decât pe timpul lui Dante. Aveam doar 28 de ani. Restul însă merge, că de pierdut, cam pierdusem drumul, iar de întuneric, ce să mai vorbim, că de cum se lăsa noaptea era întuneric ca-n cur. Se făcea economie, că ţara avea nevoie de valută.

Eram profesor definitiv (...) la Şcoala Generală 110 din Aleea Măciuceni. La drept vorbind, numele străzii se schimbase, dar mie îmi plăcea mai mult aşa şi am şi uitat cum o rebotezaseră prin 1983. Pentru mine va fi întotdeauna Aleea Măciuceni. Eram aşadar în al patrulea an de învăţământ şi lucrurile mergeau cam ca în Marea Amărăciune a lui Groşan, minus Ioana.

La întâi septembrie trebuia să ne prezentăm la post, aşa că am lăsat 2 Maiul şi am luat Maxi-taxiul spre Aleea Măciuceni pe două septembrie. Acolo ştiam la ce să mă aştept: pereţii aproape terminaţi de vopsit, tabla aproape ştearsă, nişte ziare pe bănci, să nu se murdărească, Tovarăşa Directoare şi adjuncta ei, colegi şi sarcini. Cea dintâi pentru mine a fost să mobilizez copiii din clasa mea de pe maidanul de alături şi să începem curăţenia, ceea ce am şi făcut. Şi asta cu tragere de inimă ca niciodată.

Dar mai trebuia să fac ceva: Scrisoarea. Jumătate timidă şi jumătate autoritară, Tovarăşa Directoare mi-a tras-o: „to'ăşu profesor, avem nevoie de o scrisoare de mulţumire cu ocazia cuvântării la deschiderea anului şcolar!” „Da, dar încă n-a ținut-o” am zis eu, imatur. „Măine trebuie să ajungă la inspectorat, pe

urmă la sectorul de partid, apoi la cece, așa că nu e timp.” „Vreți mașina de scris?” N-am mai protestat nici cât în anii trecuți. „Da.” Ea era cu arta regală, eu cu meșteșugul. Toți știau că sunt cel mai tare la cheștiile astea: puteam să scriu fraze kilometrice, să las blocurile sintactice lemnoase să zburde în voie, să sune ca și când nu le-ai fi auzit. Nimic nu zgâria urechea, sarcinile ce ne revin se legau de minune cu înalta mândrie patriotică, avântul neobosit și celelalte permutări de 40-50 de vorbe se scurgeau din televizor sau radio, iar în bancul cu Bulă și din mașina de călcat. Știam exact ce trebuia: o litanie cu vorbele la zi, entuziastă, lungă, fără licențe (că nu eram Păunescu). O vomam (în sensul suprarrealiștilor) cu ochii închiși.

Întârziaseam o zi, oricum.

Pe întâi septembrie mă sculasem dis-de-dimineată și luasem maxi-taxiul în direcția opusă, spre Pantelimon. Acolo era circumscripția de miliție de care aparținea sectorul nostru. Acolo se depuneau, o dată pe lună, „actele mici”.

În curtea miliției nu era mai nimeni, sau poate nu-mi aduc minte. Țin minte că cerul era de un albastru pur, nicio urmă de nor. Priveam în sus fără niciun gând precis (sau cine știe), când un domn într-o salopetă moderat pătată de mortar s-a apropiat de mine. Definitiv? M-a întrebat el conspirativ. Da. Unde? În America. Aveți rude? Nu. Și atunci la cine? La nimeni. E greu? Am auzit că e foarte greu. Și unde o fi mai ușor? Ce ziceți de Canada? Am auzit că e un sistem de puncte: vârstă, limbă, meserie, diplome... Da unde e mai ușor? Australia? Cred că da. Da' de Arabia Saudită ce știți? Nimic. S-a uitat în jur și-a mai zis ceva, cred, atunci unde? După tunsoarea lui (avea cam un milimetru de păr) mi-am dat seama că nu prea era fericit că e

afară. Sau poate nici nu era. Nu l-am mai întrebat nimic, și nici el. A dispărut spre un loc unde se construia ceva, prin spate.

Atunci mi-a încolțit în minte că sunt oameni care pleacă să ajungă undeva și oameni care pleacă doar să părăsească un loc. Eu care eram? Am hotărât că eu plecam doar să ajung acolo, necum să-mi părăsesc patria-mamă. Doar că nu puteam fi în două locuri deodată, și deci trebuia să plec. Jocul de-a imigrantul era mai convenabil decât jocul de-a emigrantul, dar asta voi înțelege mult mai târziu. Și pe-atunci nici nu știam că e un joc. Eu chiar mă credeam imigrant, și chiar am crezut asta multă vreme, vreo 15 ani cel puțin. Apoi, lucrurile s-au schimbat.

S-a deschis în sfârșit ușa de fier de la intrare. Nu scria nimic pe ea, nici măcar sfatul să lăsăm speranța noi care intram, iar semnul lui Janus lipsea de deasupra ușii. După ce s-a deschis, am văzut în fundul încăperii cu pereți de ciment, un ghișeu mic, protejat cu un grătar de metal și de un geam armat cu sârmă. Prin fanta relativ luminoasă mi-am băgat actele mici.

Aprinsesem fitilul și așteptam să văd ce-o să se întâmple. Aveam de așteptat exact 92 de zile.

Între timp, a început anul școlar. Cuvântarea epocală a avut loc, felicitările au fost primite, elevii au luat loc în bănci, consiliile profesionale s-au ținut la ora anunțată. S-a interzis fumatul în cancelarie (cam la 20 de ani înainte să se interzică la New York). Bârfa cancelariei a descifrat repede cauzele măsurii revoluționare: junele fiu al Tovarășei Directoare se apucase de fumat.

În mare, cancelaria funcționa ca un mic sat: o societate închisă, cu regulile ei nescrise, cu strigările peste sat aferente și cu bârfele

cotidiene în legătura cu ăla și cu aia, ceea ce servea la a pune pe fiecare la locul lui. Tot ca un sat, avea chiaburii și alianțele ei, grupuscule de interese, de vârstă, de profesie și, în sfârșit, simpatii care, marxist vorbind, nu erau străine de situația economică a membrilor.

Ca un sat contemporan însă, absorbise și noul, reprezentat în ierarhia oficială: directoare, directoare adjunctă, care era și secretară de partid, șefi de catedră, secretara cu pionierii, cu UTC-ul și diverse vârfuri sindicaliste. Ședințele de analiză subliniau realizările, nominalizau just (adică cine trebuia promovat era citat acolo că a strâns mai multe plante medicinale, că a făcut planul la hârtie, că s-a distins în muncă pe linie de), iar apoi venea partea interesantă, mai colorată sentimental, unde erau nominalizați cei care nu. Cei nominalizați se înroșeau, încercau să protesteze, dar nu aveau cuvântul, așa că își înghițeau argumentele în bolboroseli recriminatorii. Apoi, pe coridor sau în cancelarie încercau să arate nedreptatea, să se justifice și așa mai departe. Trecuseră vremurile autocriticii.

Mai tradițional, satul avea bătrânii lui, adică profesorii vechi, învechiți în cozi și petiții la inspectorate, de unde în sfârșit li se dăduse o catedră în București – oricum, Măciuceni sau nu, eram în București. Cum cartierul cunoscuse un avânt fără precedent (cutiile de beton din jurul școlii răsunau de larma copiilor, câte trei-patru într-un apartament) școala crescuse imens, clasele mici erau arhipline, așa că fusese nevoie de învățători noi, pe care îi luaseră direct din liceul pedagogic. Tocmai când terminam eu facultatea, școala se deschisese noilor absolvenți, ceea ce era de nemaiauzit.

Nu numai învățătoarele erau tinere, dar și câteva profesoare. Cancelaria făcea eforturi să lupte cu noul (aia era măritată cu

un mecanic, aia divorțase, aia nu putea să se mărite și așa mai departe). Știrile se încrucișau, se băteau cap în cap, până la urmă cea mai potrivită se lipea de o față ca o poreclă. Așa, fiecare își găsea locul în universul cognitiv al micului sat didactic.

Avusesem trei ani să-mi fac cercetările minuțioase: aia de matematică era cam de vârsta mea, dar tocmai se măritase. Ardeleancă ochelaristă, cu un umor timid, era prietenoasă, dar puțin distantă. În mintea mea aducea cu personajul feminin din Love story – desigur, nu cu Ali McGraw, ci cu personajul pe care mi-l imaginam din carte. Profesoara de geografie era și ea foarte tânără, măritată de curând, bine îmbrăcată, cu ochi verzi și șaluri maronii sub care își ascundea vânățiile. Cum întârzia mult prin școală am dedus că vânățiile aveau o cauză destul de prozaică. Am invitat-o la Capșa o dată. A venit, după cutumă, cu o prietenă, care era profesoara de biologie. Nu era un semn rău. Ca să mă impun, am comandat șnițel Cordon Bleu. Chelnerul a adus farfuriile acoperite cu un capac argintat. Când Vasile a ridicat capacul, tânăra însoțitoare bioloagă a arătat cu degetul spre farfuria descoperita și a izbucnit într-un râs isteric. (Pe vremea aia, Capșa servea șnițelul Cordon Bleu în formă de sul.) Nu știu dacă m-am înroșit, dar m-am făcut că nu bag de seamă. După desert le-am mulțumit și am lăsat-o pe profesoara de geografie să-și ia porțiile de vânătaii în mod legal. (Gerda Barbilian a scris odată o carte despre neuitatul ei soț. Acolo, între altele, îi pune în seamă următoarea platitudine: „când te gândești ce nimicuri pot determina câteodată viața unui om..” – citez din memorie. Stau și mă gândesc uneori: dacă la Capșa ar fi servit șnițelul Cordon Bleu în forma plată și nu de sul, as mai fi ajuns vreodată la New York? Hm.)

Între timp, am început să-mi beau cafeaua la catedra de educație fizică, unde se și fuma. O tânără profesoara dezinvoltă, cu ochi verzi și un păr ondulat, negru, lung până la brâu când ieșea de la duș, avea să-mi spună tot felul de povești, și și eu. Am bătut împreună și Continentalul, și Berlinul, Athénée Palace, mă rog, toată zona. Ne-am mutat împreună. Băiatul nostru e acum mare. S-a născut mult mai târziu, la New York.

Știind cum e cu zvonurile, aruncam aluzii despre viața mea, care avusese o întorsătură nefericită: prietena mea de ani de zile tocmai fugise în străinătate. Tot făcând aluziile respective, ajunsese să cred și eu povestea. Aducea avantaje: și nefericire, și romans, și străinătate, și trădare, toate ingredientele. Ba mai fusesem și credincios. Ea, pasă-mi-te, îmi scria din când în când. Și chiar primeam scrisori din străinătate, cu stampile din Franța, din Elveția, iar plicurile le foloseam drept semne de carte când citeam în maxi-taxi. Cartea era apoi lăsată neglijent pe un colț de masă în cancelarie. Cancelaria a notat, a completat spațiile libere și așa mi-am găsit locul în conștiința colectivă.

Despre prietena mea de acum se știa că o așteaptă logodnicul în Germania (chiar făcuse o cerere de excursie acolo). Frumosul trening Adidas, bascheții străini, tricourile cu inscripții nemțești stăteau mărturie. Între timp, „logodnicul” (care era de fapt o rudă) plecase în America, și tricourile aveau inscripții în engleză, dar cui îi păsa de amănunte. Fiecare cu aspirațiile lui, iar tinerilor, cum eram noi, le șade bine cu drumul.

Începuse zodia plecărilor. Unii dintre prietenii mei își descoperiseră vagi ascendențe ebraice și porniseră actele de a pleca să reconstruiască Țara Sfântă. Asta era cel mai simplu – umbla vorba că statul israelian plătea vizele în valută, așa că era un drum

sigur, și nici nu trebuia să spui de locul pe care îl lăsați în urmă: pur și simplu te cuprinsese un dor să contribui la propășirea Israelului. Și Felicia, și Moșu și Dan contribuie și azi – de la San Francisco, Los Angeles și New York.

Magda intrase în corespondență cu un distins profesor britanic, de aceeași specialitate. Urmându-și vocația platonice, va pleca și ea, printr-o căsătorie care va dura puțin mai mult decât drumul de la București la Londra. Boieru va găsi o porțiță spre Argentina. Va trebui să demonstreze că nu are nu știu ce boală de ochi, cauzată de o muscă trăitoare pe acolo. Îi va fi greu să convingă autoritățile argentine că respectiva muscă nu trăiește în România, dar va reuși. Suntem vecini de peste 20 de ani în New York. Fiecare se refugia cum putea – unii în literatură, alții în sculptură sau în pictură, unii cu spiritul, alții cu trupul, alții cu amândouă.

După ce l-am citit pe Groșan am înțeles că nu mai e mult de adăugat la povestea lui despre cancelarie și la viața profesorului de română. Poate doar amănunte pitorești, dar care nu schimbă amărăciunea, ci doar o colorează. Cum mi-ar sta să copiez din el în numele intertextualității și al postmodernismului? Pe scurt, eram cam trist și citisem toate cărțile – vorbesc de manuale. Știam pe de rost și fragmentele literare și exercițiile de gramatică, pe care de obicei le evitam.

Eram acum diriginte la clasa a șaptea, după ce elevii mei de a opta își luaseră zborul, care la școala profesională de sculeri-matrițeri, care la cazangerie, iar câțiva chiar la licee teoretice.

La o vizită mai târzie în România l-am zărit pe unul dintre ei în cartierul școlii: cu burtă, cu chelie și toate atributele